

Szegedi emlékek

Önkéntes próbák

Kétszer dolgozott Szegeden. Először 1947–48-ban — ez az időszak nem jó emlékü; — ekkor igazgató-rendezője volt a Szegedi Nemzeti Színháznak. A minisztérium bízta meg ezzel a tisztséggel. Feladata háládatlan volt, habár jelentős kulturális politikai célt szolgált: le kellett „építenie” a nagy apparátussal dolgozó színházat az ország többi színháza érdekében. Az áldozatot Szegednek kellett meghozni, ami természetesen nem okozott nagy örömet a városban, s a színház népszerűsége is visszaesett. Horváth Jenő feladata volt csökkenteni az operatársulat tánckarát, énekkarát, a műszaki személyzetet, sőt a színészek létszámát is. Ez volt életében az első eset, hogy színházat igazgatott. Nem emlékszik vissza rá jó szívvel.

Rendezéseire már inkább Szinpadra vitte az Üri Murit Bessenyei Ferencel a főszerepben (Zentay Anna volt Rozika), Gorkij Kispolgárokját, ami ritka közönségsiker is aratott.

A következő évben már Debrecenbe helyezték át igazgatónak — az első szegedi munkálkodás tehát meglehetősen rövidre sikerült.

Másodjára az 1955–56-os évadban került Szegedre,

Adam Ottó helyébe, főrendezőnek.

— Az első szegedi évnek a kamatja ekkor jött meg — mondja Horváth Jenő.

Felfejlődött társulatot találtam Szegeden, ami Adam Ottó művészeti vezetésének köszönhető. Erre az időre már szívesebben emlékszem vissza, habár áldatlanul végződött ez is az ötvenhatos események miatt. Két rendezésem él jól az emlékezetemben. Az egyik a Szentiványi álom, ami nagy felütést keltett, a másik pedig, amit még előtte állítottam szinpadra Mérimée A művész hintaja című mű-

ve. Ebben Domján Edit emlékeztet, nagy sikert aratott, s ezáltal országos nevet szerzett. Akkor játszott először lényeges szerepet, addig csak operettekben lépett fel.

Sokat jelentett egyébként ez az utóbbi másfél év Horváth Jenő pályájának alakulása szempontjából is, mert az ötvennégy-ötvenötös években kezdődött el a színházművészetben egyfajta tekintés a nagyvilágba. Mérimée darabja, A művész hintaja például az első volt azok közül, amelyek már egy objektívabb játékmódban kerültek szinpadra. Előtte szökött benne a színházi sztereotípiákat nélkülöző előadásforma, a minden percet konkrétan jelző stílus, amelyben nem az érzelmek játszik „amúgy általában”, hanem a színész. Nem a színpadon „éreztek”, hanem a nézőtérben.

— Az a szabadabb levegő — folytatja Horváth Jenő —, amit a kor hozott magával, tette lehetővé, hogy izgalmas, célratörő műhelymunka jöjjön létre a szegedi színházban. Hogy a Mérimée-darabnál maradjak: sokszor önkéntes próbákat tartottunk éjszaka. Maguk a szereplők akartak próbálni, hiszen nem csak a kultúrpolitikában, hanem ebben a műben is új szelek fújdogáltak. Aztán ott volt Anuál Médeia-ja. Különleges élmények voltak a Domjánal, Kalóval, Kátával, Papp Terivel és Lontay Margittal lezajlott próbák. Sokat foglalkoztunk ezzel a darabbal is és tényleg csodálatos alakítások jöttek létre, de a bemutatóra nem került sor, közbejötték az októberi események.

Horváth Jenő rendezői feladása is itt, a Szegedi Nemzeti Színházban kristályosodott ki. Ez pedig nagyjából a következő: a darabot a rendező ne találja ki, benne van a darabban a megvalósítás módja.

— Egy példa — veszi át a szót. — A megteendő utat úgy jelzi a darab a rendezőnek, mint egy térkép. Ezen a térképen meg lehet nézni, hová akarunk eljutni, de az eljutás mikéntje természetesen az utazó társaktól is függ, a színészek személyiségétől, képességüktől. A próba a darab felfedezése, szemben azzal a felfogással, hogy a darab egy rendezői elgondolás igazolása.

Horváth Jenő, ezt a rendezői elképzelést valósította meg tavaly a budapesti 25. Színház Szókratész védőbeszéde című előadásában. S erre törekszik minden bizonyonnyal soron következő munkáiban is, a Televízió-nak készülő Iphigénia-ban és Csokonai Vitéz Mihály Dorottya-jában.

Gulay István

Iskola élet-közelben

Rendhagyó szeptember

Az iskolai év elkezdődött. Elkezdődött épp úgy, mint máskor, és mégis rendhagyó volt ez a szeptember. Rendhagyó, mert az MSZMP Központi Bizottságának 1972. június 15-i határozata az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól olyan perspektívát adott, melynek magvalósulásáért érdemes becsülettel, tiszteleggel dolgozni. Azért is érdemes, mert az MSZMP X. kongresszusa határozata nyomán az oktatásügyünk rendszerével kapcsolatosan megindult vizsgálat időszakában a pedagógusok, a szülők, az állami vezetők stb. széles rétegei mondták el őszintén kívánalmaikat, véleményeiket, s most, midőn ezeket a jó gondolatokat visszatükrözi a párhatározat, elmondhatjuk, hogy annak gondolatait nemcsak értjük, hanem magunkénak is érezzük. Ez pedig erőt és lelkesedést ad ahhoz a munkához, mely ebben a szeptemberben kezdődött. Nem véletlen, hogy a szeptemberi iskolai-igazgatói és tantestületi értekezleteken elismeréssel szökött a meghatározott célok fejlődést segítő tendenciáiról, reális voltáról, s vállalták azok megvalósítását. Helyesen ismerték fel, hogy társadalmunk igényei, a társadalmi viszonyok mélyen szántó változásai, a tudományos-technikai forradalom vívmányai nagy hatással vannak az ifjúság nevelésére, oktatására is, s a gyorsuló társadalmi fejlődés sok és sokféle igényt támaszt az iskolai munkájával szemben. Az iskolának is fejlődni kell, lépést tartani az élettel. Amikor tehát az oktatásügy felülvizsgálatából adódó határozatokról szökött, nemcsak az egyes problémák megoldásáról, feloldásáról van szó, hanem a lényeges feladatokról is a továbbfejlődés útjainak a megkeresése, az időtálló alapképzést nyújtó, a tudományos forradalomnak megfelelő megközelítéssel megvalósuló korszerű oktatás megszervezése jelenik meg.

— Egy példa — veszi át a szót. — A megteendő utat úgy jelzi a darab a rendezőnek, mint egy térkép. Ezen a térképen meg lehet nézni, hová akarunk eljutni, de az eljutás mikéntje természetesen az utazó társaktól is függ, a színészek személyiségétől, képességüktől. A próba a darab felfedezése, szemben azzal a felfogással, hogy a darab egy rendezői elgondolás igazolása.

Horváth Jenő, ezt a rendezői elképzelést valósította meg tavaly a budapesti 25. Színház Szókratész védőbeszéde című előadásában. S erre törekszik minden bizonyonnyal soron következő munkáiban is, a Televízió-nak készülő Iphigénia-ban és Csokonai Vitéz Mihály Dorottya-jában.

Gulay István

válak. Nem véletlen tehát, hogy szerte a nagyvilágban gondot jelent ma az iskolai oktatás korszerűsítése, a társadalom és a tudományos-technikai fejlődés megfelelő és várható szintjéhez való „hozzáigazítása”. Korszerűsítésre való törekvés, továbbfejlesztés tehát mindig volt és a jövőben is lesz az oktatásügyben.

Az oktatásügy továbbfejlesztéséből adódóan vannak rövid és hosszabb távú feladatok. A szülőket inkább a „rövid távú” tennivalók, azaz, a közeljövőben bekövetkező változások érdeklik. Ezért ezekből sorolok fel néhányat, nagyon hézagosan, a teljesség igénye nélkül. E kérdésekre ugyanis még lesz mód a jövőben részletekben is visszatérni.

A legfontosabb tennivaló — szövegértési vita tárgya is volt — a **túlterhelés** csökkentése. A magas óraszám nem tartható tovább. Nem tudunk eddig olyan radikális elhatározásra jutni, hogy a tananyagot a kor igényeinek megfelelően szelektáljuk. (Bár nem is olyan egyszerű. Egy elvtelen válogatás azzal járhat, hogy alkalmatlan emberek nevelünk az új tennivalók ellátására.) A **lexikális adat** sok, az iskola nem bírja az idővel való versenyfutást. A képességeket kell tehát nevelni, s az ember személyiségét úgy formálni, hogy az újat fel tudja fogni, be tudja fogadni. A miniszterium máris sokat tett a túlterhelés csökkentése érdekében a szakközépiskola frontján. A gimnáziumokban erre a következő tanévben kerül sor.

Okosnak szabályozni kell a **felvételi vizsgák rendjét**. Kétségtelenül támaszkodik a tantervi anyag egészére. Véleményem szerint: a felvételi vizsgák mai rendszere az alapja a gimnáziumban megmutakozó maximalizmusnak és a tanulói túlterhelésnek. Miklósvári Sándor, MM-főelőadó idézem: „Jobban kellene tisztelni a középiskolák véleményét, 30 perc alatt nem lehet jobban regisztrálni a gyerekek tudását, négyéves munkáját.” A kétfős „megterhelés” — érettségi vizsga, majd pár nap múlva felvételi vizsga — valahogy fel kellene oldani. Elhangzottak ilyen szavak is: az érettségi eredmény nem számít bele a felvételi pontszámba. Ez nagyon helyes rendelet lenne, s valóban utat nyitna ahhoz, hogy a tanulók sokkal többet foglalkozzanak a képességüknek megfelelő tárgyakkal.

Kiderült a felülvizsgálat során, hogy **értékelési rendszerünk** is korszerűtlen. Valószínűleg sor kerül a ta-

nulmányi átlag kiiktatására. Előtte kerülnek a **fakultatív tárgyak**, a tanulók képességeinek a fejlesztése érdekében. Iskolatípusonként új és rugalmasabb **rendelések** jelennek meg. A pedagógusok **adminisztrációs munkájának** csökkentése érdekében már a tanévkezdés elején megjelentek az irányelvek. Korszerűbb lesz a **pedagógusok továbbképzése** a jövőben; anyagi és erkölcsi ösztönzéssel is párosul. Az általános iskola körüli vita is eldőlt, **marad a nyolc osztály**, azonban az oktató-nevelő munka tartalmának fejlesztése, az iskolák közötti színvonalkülönbségek kiegyenlítése napirenden van. Az eddigieknél jobban összehangban lesz a középiskolák képzési célkitűzése és a szakember-szükséglet szempontjának érvényesülése. A továbbfejlesztés alapját megalapozott kísérletek adják, s úgy véljük, hogy a kísérleti munkában talán megérik néhány iskolájának is jut majd szerep. S a párhatározat alapján, a **szülőknek is többet kell vállalniuk** az eddigieknél az iskolai munka segítésében, és a **társadalomnak is jóval többet tennie a pedagógusok erkölcsi megbecsülése érdekében**.

Sokrétű tehát a tennivaló, amit az is bizonyít, hogy a Művelődésügyi Minisztériumnak 1974-ig 14 kiemelt javaslatot kell megoldania. A munka azonban ennek ellenére érdekes és fontos, mert a fejlődést szolgálja. Ezért rendhagyó ez a szeptember, mert az iskolai év kezdetével korszerűbb szocialista iskolarendszernek rakja le az alapjait. Erdemes tehát a szülőknek a párhatározatból adódó feladatokat is számon tartani, s megvalósításuk segítségével gyermekük korszerűbb képzéséért munkálkodni.

Bánfalvi József

Mirelite-árak exportja

A magyar hűtőipar 15 éve exportál gyorsfagyasztott gyümölcsöt, főzeléket és készleteket. Az idén minden eddiginél nagyobb a külföldi érdeklődés a magyar mirelite-árak iránt, és miután ötven százalékkal nőtt az üzemek hűtőtereinek befogadó képessége, lehetőség nyílt az export fokozására.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

84. — Aztán maga is csak annyit tudjon, szülem, hogy a kútba esett véletlenül — s ravaszul rákacsintott az egyre derülő ifjú.

— Értöm, értöm. Matyi visszaült a bakra, s gyöngéden a lovak közé suhintott.

— No, Isten áldja — köszönt oda hangosan. Gábor a kalapját is meglengette, de aztán jól behúzza a nyakát, mert a nap vakítóan sütött ugyan, de a kristályos levegőt alig tudta átmelegíteni. A hó is szkrázott előttük, ahogy egyetlenesen haladtak az úttalan pusztaságon, mely most sivatag és meztelenebb volt a homoksvatagnál is. Mindketten hunyorogtak, mert minden fehérlett, a nap fényes üveggyöngyöje természetlenül lövette holt sugarát, de a földet is a halál leple takarta be, az élet színei elhalványodtak, vagy beleveszték a határtalan megsemmisülésbe, csak néhány csupasz fa kékes árnyéka mert elterülni a havon, mint szederjes holttestek, melyek mozdulatlanul lapítanak, s aztán ők is belemosódnak a temetői reménytelenségbe.

reménytelenségbe. S milyen vigasztaló, hogy a

rétek, a sötlyékek, a lápos vízöntések burjánzó tenyésztete most dermedten pihen a halotti lepel alatt, de az első langyos szellő hívására már előbújnak a füvek és virágok milliói, csabító és ígérő színeikkel, a megmaradás, a földtámadás és a szaporodás szerelmes ígéretével. Mert nem kopár ez a pusztaság, ha egyszer a nap melegen ránevet, s bogáncsok, dudvák, szörös rekettyék versengenek egymással kegyeikért, nyüzsg a tengernyi zsálya, kigyószisz, nyitogatja fehér ernyőjét a cikafarka, föllángol az ökörfarkkóró sárga csóvája, delejez a kékszemű katáng, lengeti tollait az árvalányhaj, s máris edzi küllőit az iringó, hogy őszre, ha megint kihál a táj, mint zörgő ördögsekkér karikázása végig a tar mezőket. Még a fehér szikest is a pokolvarfű hímezi lilára, a púpos zombékokon a kakukkfű bújik össze, árkok szélén az útifű nyújtja ki keskeny nyelvét, s a sívó homok se igazán árva, mert a bucsók közt tuskés királydinnye, kúszó csüdfű, de néha még az aranyárga zanót is megterem. S ki tudná felsorolni valamennyit! Matyi is, Gábor is kóborolt erre felé számtalanszor, ismerték e növényi rengeteget, s azt is tudták, hogy melyikből lesz orvosság, köptető vagy izzasztó, s azt is, hogy melyiknek örül a lány, ha csokorba kötik.

Már jóval túljutottak az Óthalmon, mikor Matyi hirtelen elkapta Gábor karját, s csak a tekintetével jelezve az irányt, halkan súgta neki:

— Nézd a! Egy tapsifüles! Már vőszöm is a puskát — s óvatosan lenyúlt érte a szekérbe, miközben a lovakat is egyetlen rándítással megállította.

A nyúl egy pillanatra megriadt, fölegyenesedve billegette a füleit, de mielőtt nekiruhmodhatott volna, már eldördült Matyi fegyvere, s a nyuszi bucskázva bukkanczett egyet-kettőt, aztán elterült kinyúlva a havon. Mire Matyi odaért, már a szeme is kezdett megüvesedni, s tehetetlenül hagyta, hogy két hátsó lábánál fogva diadalmasan meglóbálják.

— Ezt jól elterfáltam! Szép példány! — Aztán, hogy össze ne vérezze Veron holmiját, a bak alatt fektette le szépen a zsákmányt, s újra megrántotta a gyeplőt, — Az eleje jó lösz paprikásnak. Úgy tudom, Veronka nagyon szereti. — S boldog volt, hogy ezzel a kis kedveskedéssel is nyilvánvalóvá teheti eddig sem nagyon titkolt érzéseit. Hiszen Tandari Sándor is az ő kedvéért intézte el ilyen alaposan! Ő nem, de Gábor bizonyára elmeséli majd, hogy mi az ő érdeme a holmi hazaszállításában.

Gábor Veron guszpusát illetően nem volt egészen bizonyos, de megértően ráhagyta a meleg szívű legényre.

— En is úgy tudom, hogy él-hál a nyúlparikásért.

Matyinak felragyogott az arca, s most már izgatottan ösztökélte a lovakat.

Alig volt három óra, mire hazaértek.

(Folytatjuk.)